

Is het vegetatie?

John Janssen

Tijdens een vergadering van het PKN-bestuur liet Max Simmelink ons een vegetatieopname zien die hij dit jaar in het Vlijmens Ven had gemaakt. Proefvlak: 3x3 m². Aantal soorten: 88. Een absoluut record, ik heb het even nagezocht in de Landelijke Vegetatie Databank. Opnames uit de Landelijke Vegetatie Databank die het dichtst in de buurt komen (buiten allerlei Tansley-opnamen van veel grotere proefvlakken) zijn alle gemaakt in een zoom, een overgang van grasland naar struweel, en wel op de Veluwe: 70 soorten (zie Bakker & Janssen 2008).

Toch vraag ik me af in hoeverre Max eigenlijk een vegetatieopname heeft gemaakt. Vegetatie wordt in *De Vegetatie van Nederland* gedefinieerd als de "ruimtelijke massa van plantenindividuen, in samenhang met de plaats waar zij groeien en in de rangschikking die zij uit zichzelf hebben aangenomen" (Westhoff e.a. 1995). Er wordt daarbij toegelicht dat het begrip vegetatie niet van toepassing is op een tulpenbed of een arboretum (waar de planten door de mens zijn geordend), maar wel op half-natuurlijke begroeiingen (waar de structuur door de mens is bepaald, maar de soortensamenstelling spontaan is) en ook op soorten in een akker (waar althans een deel van de planten, de onkruiden, een spontane rangschikking vertoont) en op een (aangeplant) bos met spontane ondergroei.

Iets lastiger wordt de situatie in de stad, een milieu dat helaas niet wordt besproken in de geciteerde literatuur. De begroeiing aldaar bestaat uit een mengeling van soorten die zijn aangeplant, van vlakbij uit tuinen of parken zijn verwilderd en soorten die spontaan zijn komen aanwaaien. Waarbij er ook soorten zijn waarvan niemand weet hoe ze – soms van heel ver – de stad hebben weten te bereiken, maar waarbij de mens als (onbewuste) verspreider het meest in aanmerking komt. Maar goed, al zijn veel soorten dan afkomstig uit tuinen, ze weten zich wel spontaan over korte of langere afstand te verspreiden en vervolgens geschikte milieus te koloniseren. Dus toch op zijn minst semi-spontaan. En het milieu selecteert ook hier: beschaduwde steegjes en straten hebben bijvoorbeeld een andere begroeiing dan zonnige stoepen of muurvoeten. Wat mij betreft geven we deze begroeiingen het voordeel van de twijfel, en is er dus sprake van vegetatie, waarbij aangeplante soorten buiten beschouwing moeten blijven.

In het Vlijmens Ven is de situatie nog weer anders. Het terrein is in 2016 afgeplagd en vervolgens bekalkt, opdat er zo'n 100 ha blauwgrasland kan worden "gecreëerd". Dit alles ten behoeve van pimperlblauwtjes. Om dit doel te bereiken is onder meer maaisel uitgestrooid dat afkomstig is uit De Bruuk, de grootste zaad-donor van ons land. Hoe zit het nu met de spontane rangschikking van die 88 soorten? Een deel zal afkomstig zijn uit het maaisel van de Bruuk, en is dus door de mens aangebracht en niet spontaan gekomen. Maar misschien wel spontaan

geordend. Een ander deel is afkomstig uit de zaadbank (in zoverre die niet is afgegraven) of is uit de directe omgeving komen aanwaaien of aanspoelen. Hartstikke spontaan. En een deel van de soorten zat misschien wel in het maaisel van de Bruuk én is ook nog eens spontaan gekomen. Maar welk deel van die planten komt nu waar vandaan? Niemand die het nog weet. In hoeverre hebben we te maken met vegetatie? Wie het weet mag het zeggen, maar ik kom er geen wijs uit. Wel zie ik een probleem van het slepen met maaisel en zaden. Het probleem is dat de oorspronkelijke flora, die nog in de zaadbank aanwezig is, naar alle waarschijnlijkheid geen of minder kans krijgt. Al met al treedt hierdoor genetische verarming op. Alle terreinen lijken straks op de Bruuk en allerlei populaties van zeldzame soorten zijn afkomstig van een enkele populatie.

Ik heb een voorstel. Laten we ophouden met overal maaisel opbrengen om snel resultaat te hebben. Langzaam resultaat hebben is namelijk beter op de lange termijn, en daarmee... duurzamer! Laten we ten eerste de omstandigheden voor herstel zo goed mogelijk op orde brengen, waarbij niet te diep wordt afgegraven (zodat de zaadbank deels gespaard wordt, terwijl toch een voedselrijke bovenlaag wordt verwijderd) en waarbij het bestaand reliëf (naast andere gradiënten) zo goed mogelijk wordt behouden of zelfs het oorspronkelijke reliëf wordt hersteld. Laten we vervolgens eerst eens kijken wat voor vegetatie er spontaan opkomt. Na 1 à 2 jaar, en ook na 5 jaar. Is het resultaat niet wat het is en ontbreken er soorten die zodanig bedreigd zijn dat herintroductie gewenst is? Overweeg dan om maaisel of zaad van populaties van elders in te brengen. Als dit de beste plek ervoor is. Kortom. Ik heb liever een wat soortenarme vegetatie met alleen spontane soorten, dan een mengsel van van alles en nog wat. Ik zou namelijk nog graag vele jaren lang *vegetatie*opnamen blijven maken.

LITERATUUR

- Bakker, M. & J. Janssen (2008). Duizelingwekkend divers – hotspots van plantendiversiteit. In: Schaminée, J.H.J. & E.J. Weeda (red.). Grenzen in beweging. Beschouwingen over vegetatiegeografie. KNNV Uitgeverij, Zeist, pp 90-111.
- Westhoff, V., A.H.F. Stortelder & A.P. Grootjans (1995). Vegetatie als object van onderzoek. In: Schaminée, J.H.J. et al. (red.). De Vegetatie van Nederland. Deel 1. Inleiding tot de plantensociologie – grondslagen, methoden en toepassingen. Opulus Press, Uppsala/Leiden, pp. 15-32.

Vlijmens Ven 26-6-2019 opname M37 3X3m

Bed. 40-90% kruidl. 55% mosl. 60%

Hoge kruidl. 50 cm, lage 15 cm

88 soorten (18 mossen)

Blaauwgrasland typische subass., lokaal type Vlo- en Blonde zegge
In 2016 afgegraven, bekalkt en maaisel uit de Brink opgelooft.

<i>Agr. canina</i>	1	<i>Gna. luteo-album</i>	+	<i>Rhi. angustifolius</i>	1
<i>Agr. capillaris</i>	+	<i>Hol. lanatus</i>	1	<i>Sag. procumbens</i>	+
<i>Agr. stolonifera</i>	+	<i>Hyd. vulgaris</i>	+	<i>Sal. alba</i>	+
<i>Ang. sylvestris</i>	r	<i>Hyp. tetraphyllum</i>	+	<i>Sal. cinerea</i>	+
<i>Anth. odoratum</i>	1	<i>Hyp. radicata</i>	+	<i>San. officinalis</i>	r
<i>Bel. pendula</i>	1	<i>Isa. setacea</i>	+	<i>Sil. flos-cuculi</i>	1
<i>Bel. pubescens</i>	1	<i>Jac. aquatica</i>	+	<i>Suc. pratensis</i>	1
<i>Car. pratensis</i>	+	<i>Jun. acutiflorus</i>	+	<i>Tri. dubium</i>	+
<i>Car. acuta</i>	r	<i>Jun. articulatus</i>	2m	<i>Tri. pratense</i>	+
<i>Car. hirta</i>	+	<i>Jun. bulbosus</i>	+	<i>Tri. repens</i>	1
<i>Car. hostiana</i>	+	<i>Jun. conglomeratus</i>	+		
<i>Car. oed. oedocarpa</i>	2a	<i>Jun. effusus</i>	1	<i>Ane. pinguis</i>	+
<i>Car. pallescens</i>	+	<i>Lea. saxatilis</i>	+	<i>Atr. undulatum</i>	+
<i>Car. panicea</i>	1	<i>Lin. catharticum</i>	2m	<i>Bar. convoluta</i>	+
<i>Car. pulicaris</i>	+	<i>Lot. pedunculatus</i>	1	<i>Bry. inermium</i>	1
<i>Cer. jacea</i>	+	<i>Luz. campestris</i>	+	<i>Bry. pseudotriquetrum</i>	1
<i>Cer. erythraea</i>	1	<i>Luz. multiflora</i>	+	<i>Cal. cuspidata</i>	3
<i>Cer. font. vulgare</i>	r	<i>Lyc. europaeus</i>	+	<i>Cer. purpureus</i>	+
<i>Cir. palustre</i>	+	<i>Lys. vulgaris</i>	r	<i>Cli. dendroides</i>	+
<i>Cre. capillaris</i>	+	<i>Lys. salicaria</i>	r	<i>Eis. taxifolius</i>	+
<i>Cyn. cristatus</i>	+	<i>Men. aquatica</i>	+	<i>Mar. polymorpha</i>	1
<i>Dac. praetermissa</i>	+	<i>Mol. caerulea</i>	+	<i>Bel. cf. endiviifolia</i>	+
<i>Dan. decumbens</i>	r	<i>Myo. x. x. x. poides</i>	+	<i>Phi. fontana</i>	+
<i>Dro. intermedia</i>	r	<i>Par. viscosa</i>	+	<i>Pla. affine</i>	+
<i>Epil. parviflorum</i>	r	<i>Phr. australis</i>	1	<i>Plagiominium</i>	
<i>Epip. palustre</i>	+	<i>Pla. lanceolata</i>	1	<i>undulatum</i>	+
<i>Eup. str. stricta</i>	2m	<i>Pop. tremula</i>	r	<i>Pol. com. perigoniale</i>	+
<i>Fes. rubra</i>	1	<i>Pot. erecta</i>	+	<i>Rhy. squarrosus</i>	2m
<i>Fil. ulmaria</i>	+	<i>Pru. vulgaris</i>	1	<i>Ric. fluitans</i>	+
<i>Gal. uliginosum</i>	2m	<i>Ran. acris</i>	+	<i>Sph. molle</i>	+